

Цетиње, 4 новембра.

На дневном је реду поново питање дунавско-јадранске железнице. О њему се са великим интересовањем говори како у страним листовима, тако и у нашим, па је о њему проговорио и г. др. Милован Миловановић, министар спољних послова у Краљевини Србији, приликом његовог боравка у Риму.

То питање само по себи заслужује и нашу пажњу, а по фази у којој се налази изазива нас, да се њиме и нарочито забавимо.

Као што се зна, питање о трансбалканској железници није старог датума. Оно је покренуто прошле године, када је Аустро-Угарска изашла са својим пројектом о санџачкој железници. Истина, и прије тога било је ријечи о трансбалканској железници, и прије се остварењу њеном радило, али је добило сасвим други облик и већу важност од како је и сама Русија стала да потпомаже и у Цариграду на томе ради.

Сада се у томе толико успјели, да је већ једно француско друштво, које већ има железничку пругу Солун-Дедеагач, добило дозволу да проучи трасирање ове пруге. Инжињери тога железничког друштва налазе се у Скопљу и од десетак дана раде на проучивању трасе Мрдаре—Приштина, а одатле ће пут Баковице, док цијелу трасу не проуче.

Остварење трансбалканске железнице нас само може радовати, а наша заинтересованост у томе је у толико већа што она дубоко засијеча и у интересе наше земље. Једно је само што нам ту радост помућује и што нас нагони, да крај осталог, о овоме питању нарочито проговоримо.

То је правац, који се овој прузи даје или, још боље речено, правац, којим се тежи да се нађе излаза овој железници на Јадранско Море.

Министар спољних послова г. др. Милован Миловановић у разговору са уредником римске „Трибуне“ Турме-ом Ђордани-ем о правцу трансбалканске железнице овако се изразио:

„Пруга полази од Радујевца на Дунав, преко Неготина, Зајечара, Књажевца и Ниша и додирује Мрдаре на граници. Концесионарно друштво турско-француско (оно исто што има пругу Солун-Дедеагач) проучава сад трасирање и дефинитивну финансијску основу. Пруга неће кроз Црну Гору, него од Мрдаре ће на Приштину и Призрен, па поврх Скадра на Сан Ђовани ди Медиа. Један нарочити крак везаће Сан Ђовани ди Медиа са Баром.“

Тодиком г. Миловановић.

Када смо овај интервју читали у „Трибуну“ нијесмо могли вјеровати у тачност ових навода, све и

ако смо знали за везе тога листа, али како сада тај интервју налазимо преведеног и у „Самоуправи“ и у „Одјеку“ — оба листа који су органи странака што су сада на влади у братској Каљевини — а без икакве оградe или напомене, немамо разлога да сумњамо у тачност исписаних навода. Значи, да је тако, од ријечи до ријечи, г. др. Миловановић рекао, а како је он на положају министра спољних послова, поуздано, је, да је тако и ријешено т.ј. „пруга неће кроз Црну Гору.“

А сад настаје питање зашто?

Када је раније о трансбалканској железници било у великој ријечи, наговјештавало се, да је главни разлог што та железница неће изаћи на Бар тај, што се наше приморје, па и Бар, налази под аустриском контролом. Укидањем чл. 29. Берлинског Уговора наше приморје, па и Бар, опростило се и те формалне контроле и оглашено је као слободно. На тај начин и тај приговор је коначно отпао, све и ако му и раније није било мјеста.

Ако се упореди Бар са Сан Ђовани ди Медиа-ом превагу носи у сваком погледу Бар, да и не рачунамо још и ту важну околност што се Бар налази на српској територији. То је признао и мораће признати свако ко год познаје и једно и друго пристаниште. Најзад, као најбољи доказ нека послужи и ово:

Ту неки дан, када су се инжињери железничког друштва „Жонксон Салоник-Константинополе“ кренули да на самом терену проуче трасу и израде прорачун о трошковима за грађење ове железничке пруге, турски лист „Жен Тирк“, поводом проглашења Бара за слободно пристаниште, донио је чланак, у коме је са великом похвалом проговорио о вриједности Бара. У томе чланку симболично су изнесене добре стране Бара као пристаништа и нарочито је наглашено да постоје велике тешкоће да се сагради велико пристаниште у турском Сан Ђовани ди Медиа-у. Зато се у томе чланку и изрично рекло: да је Бар једини природни излаз за цео Балкан на Јадранско Море. А уз то се додало да би се могла саградити кратка пруга од Сан Ђовани ди Медиа до Бара, тако да и Сан Ђовани добије везу са дунавско-јадранском железницом.

И кад овај турски лист долази до оваквог закључка и Бар сматра за једини природни излаз за цео Балкан на Јадранско Море, кад он вели да се због техничких тешкоћа не може саградити у Сан Ђовани ди Медиа велико пристаниште, на што онда обилазити Бар?..

Ми држимо, да о правцу трансбалканске железнице, и крај све изјаве г. др. Миловановића, није

речена пошљедња ријеч, а кад већ до ње дође, да ће бити онако како то треба и мора да буде, онако како то императивно налажу и интереси самог подuzeћа и наша општа национална ствар.

Радити другаче значило би војевати против самих себе. А до тога не би смјело никако доћи, па све и ако би зар ко и хтио.

Овогодишња жетва у Русији

Прошлех пет година је била жетва — род у Русији, како у којој губернији, готово неплодна, а у неким губернијама са свим лоша, да народ није имао довољно хране, да се исхрани и своја поља засије. Влада је била приморана, да народу помаже и да велике суме новца одреди, да купије жито, даје народу предујам, зајам, и то оним сељацима, који ће моћи да плате и врате, а бесцелно је дијелила и давала жито и помагала у новцу онима, који нијесу могли и не могу да плате и врате. Позната је ствар, да у свијету нема владара и владе, нема државе, која се у оној мјери брине, да помогне своме народу особито сељацима, као што помажу руски царев и руска влада, кад се народ нађе у невољи, кад га задеси зла неплодна и неродна година, кад га изнебјери љетина.

Првих година док у Русији није заведена децентрализација, док није заведена губернска самоуправа, земства, док је у свему заповијдала и управљала влада и губернатори, док није заведено ново устројство, да се земства, губернска скупштина, општинске управе брину о народу да му нађу помоћ, губернери су обично саопштавали влади, у којој губернији, срезу, општини, крају народ нема и неће имати довољно хране, да се прехрани и неће имати сјемења да засије своја поља, израчунали су, колико ће гдје требати жита, саопштавали би гдје има жита, гдје се и по којој цијени може набавити, а влада би о свему извјестила цара, који би одмах, што је много пута бивало народно, распоредило, да би обилату помоћ, више пута милијуне и милијуне рубаља из своје касне — благајне, наредио би влади, да се одмах нађу нужне суме новца и да се помогне народу. Било је случајева, година, кад је цар и влада дала по 300 милијуна рубаља да се народ прехрани, подржи и да му се даде или набави сјеме, да узмогне своја поља засијати.

Истина је, да је у пространој Русији у 84 губерније — покрајине, (од којих су неке по пространству велике као што је велика краљевина Италија, у којој живи више од 30 милијуна народа, а у Русији има губернија великих као Италија, а у њима живи до три милијуна народа) увијек било плодних крајева, да је љетина била добра, да се онај народ могао исхранити и да му је претекло жита за продају и извоз. Још се не зна да је икада било, да је Русија за своју потребу увозила и доносила жита из иностранства, а зна се, да је, кад су биле неплодне и неродне године, увијек жита извозила и други свијет хранила. Руски народ као славенски имао је и још има дијелом обичаје, да особито imuћни сељаци и господари не би никад прије продали старо жито, док не би ново жито сасули у кошеве и тек онда би, кад сакупи нову љетину, старо жито носили на пазар и продавали. У неким мјестима, губернијама и сад се сељаци и то прави добри домаћини држе таког правила и обичаја. Сад, како се чује, има доста сељака, особито оних, који су одани пићу, да многи одмах продаје своје жито и пропију, рачунајући да ће му, као увијек, помоћи цар и влада и да неће од глади умирати.

Од како постоје земства губернска, ереска и општинска самоуправа, постоје нарочита средства, капитал, постоје општински кошјеви, хамбари, постоји општински прирез, општински доходи од којих се употребе и могу се употребити суме новца, да се купи жито и да се помогне народу — сељацима — који се затекну у нужди и невољи. Губернска скупштина и земства могу да узму зајам и помогну народу. Претпрошле и прошле

године је било у 17 губернија неплодна, неродна и лоша година, требало је много извоза и много жита да се народу помогне. Било је губернија, које су се задужиле за много милијуна да народу помогну. Зна се, да су за вријеме неплодних година испражњени општински кошјеви, који нијесу могли бити попуњени, јер је било више неплодних година. Ове године послје неколико неплодних наслијао се Бог на Русију и руски народ, дао је плодну родну годину, као мало коју до сад, и сад је руски сељак подигао главу и одмах се опоравио.

Тако пише „Новом Времени“ с Дона, гдје су козаци тежаци, да је у Новочерносној губернији народ био дужан, задужио се губернији и влади за приближно 6 милиона рубаља, што је народу позајмљено, док узмогне платити и отплатити дуг — зајам. Јављају да је народу раздано више од 3 милиона квинтала или 30 милиона килограма или ока жита из општинских кошјева, хамбарова. Каква је ова година, особито на Дону, била ванредно као никад прије до сад плодна да су сељаци добили с једног јутра добре земље по 20 метричких кантара или по 2000 ока жита пшенице, а цијене су високе, народ је одмах платио и отплатио зајам, и одмах је повезено и предао у општинске кошеве, све оно и онолико жита, које му је дато да се прехрани, и своје земље засије. Тако је, како пишу, и у другим губернијама народ платио пређашњи дуг, и у општинске кошеве предао жито, које му је дато да се прехрани и засије своја поља.

Нијемци, који се много брину о Русији и руским приликама, разумије се, који се радују кад чују, да је у Русији зло, који уживају и задовољни су кад чују, да је у Русији неплодна година, који већ одавна доказују, „како у Русији народ умире од глади“, да је Русије економски и финансијски пропао, да је и да ће бити банкрот, сад изнесе податке, доказују, да ће се Русија од овогодишњег плода — рода опоравити, доказују, да је из Русије од 1. августа до 1. октобра о. г. већ за иностранство извезено 6 милиона пуда, или 10 милиона кантара по сто кила пшенице, извезла је 12 милиона кантара јечма, 3 милиона кантара ражи, 5 милиона кантара зоби и толико кукуруза, укупно 35 милиона кантара жита, у вриједности 700 милиона рубаља, 1800 милиона круна. Нијемци тврде и то, да је све ово из Русије за иностранство до сад извезено жито, а понајвише од прошле године и да ће ново жито тек послје доћи на пазар. А то ће рећи да је у Русији било и да још има сељака господара који се придржавају старог обичаја, да нико не продава старо, док у код (хамбар) не саспе ново жито.

Сад Нијемци и други руски противници у напријед израчунавају, да ће Русија ове године имати за извоз најмање 50 милиона метричких кантара само пшенице, у вриједности од 1000 милиона круна. Имаће много јечма, ражи, зоби и кукуруза, да ће овогодишња трговинска размјера по увозу и извозу бити врло повољна, да ће руска држава ове године имати најмање узети за 700 милиона рубаља више извоза него што ће имати увоза туђих производа.

Руски противници хоће неће морају признати и признају, да је Русија држава — народ будућности, јер је истина да ће будућност имати онај народ који има доста плодне земље, као што има Русија; руски народ, који кад се научи обрађивати земљу као што обрађују други народи, имаће он од земље вишу корист и биће прије или послје најбогатији народ у Европи.

II. У.

Писмо из Плава

— нарочити извјештај —

Плав, 25. октобра

Непрестани зулуми већ су силно проредили српски народ у плавском и гуслинском крају. Раселио се, разбјежао, изгинуо. Оно што је остало на своме општинском клонуло је духом, јер се увјерило, да је напуштено и од Бога и од људи, и изнемогло је од тешких зулума сваке врсте. Али и овакав, какав је сада, српски народ у нашем крају, опет се чини, да је овдје према разуданом

Арнаутлуку, на сметњи. За то се озбиљно предузело, да се избрише и пошљедњи траг нашег народа у овоме крају. Тај су посао предузеле арнаутске старејшине: Асо Феровић, Шабан Бињак, поглавица краснићи и Исо Бољетицац, кога Младотурци одавно траже свуда, само не онамо гдје је — у гостима код Аса Феровића. Њих на то подстичу и помажу братар Анђело и братар из села Сеона, који се са њима састају и новце им доносе у Сокол-Дединој кући у селу Вишњеву.

Власти све то мирно посматрају. Истребљење Срба — то је посао који оне и саме по другијем мјестима врше, а овдје га извршују сами Арнаути. Али да би се тај посао што лакше и што брже свршио, власти су забраниле Србима ношење оружја. Младотурци чине и оно, што није рађено ни у „староме режиму“: одузимају свакоме Србину и ножић из појаса. Према Арнаутима се власти праве као да су немоћне. Међутим, сваки овамо зна, да би се разудани Арнаутлуку лако могао смррити, само да се то озбиљно хоће. Гусински је кајмак потпуно зависан од Аса Феровића, а у Плаву има само три заштије.

22. јула, о. г. погинуо је Јеремија Раденовић. Убио га је Алит Арсланов са два друга из Скића. Јеремија је ланске године пуштен из скопљанског затвора. Неколика дана прије тога погинуо је у својој кући председник српске православно-школске општине плавско-брезовичке, Миџун Раденовић. Убио га је Мано Мекин из Метеха. Обије убице слободно шетају по гусинској чаршији. Тај исти Мано Мекин убио је прије двије године Мата Раденовића. Погурице Скићани уцијенили су са двадесет лира Милована Божића из Брезовица, те сада не смије нигдје изаћи из куће.

Због ових и многих других сличних злуда и погибија отишло је неколико Срба у Гусинје, да се жали. Власт је позатварала и као бунтовнике прогнала у Азију: Тока Раденовића са синовцем Ратком и два Павићевића из села Метеха. Тако раде Младотурци.

Србима одузимају оружје, да се сами бранити не могу, а модерно наоружане дивље Арнаути надражују на њих. То је као у оној земљи из приче, гдје су бијесни пси одријешени а камење везано, да се путници бранити не могу. То су Младотурци назвали „умиравање Арбаније“. То „умиравање Арбаније“ јесте, у самој ствари, само довршавање већ давно започетог посла: истребљења и расељавања Срба. Тај је посао већ завршен у Ђаковачкој, а довршује се и у пећској нахији; у Новопазарској се Санџак у велико ради на њему, а у беранској нахији почиње. У плавском и гусинском се крају такође довршује. 19. октобра, о. г. иселили су се сви Срби из Метеха. Срби из Брезовица и Војног Села остали су привремено, јер су им неки Турци обещали заштиту. Али та бљудива заштита мучно да ће за дуго трајати. Врло ће мало времена проћи, па ће се само причати, да је било Срба и у нашем крају. На обалама зеленог Плавског Језера већ се више неће чути српска ријеч, а песма се и одавно не чује. Српски народ под Проклетијом преживљује пошљедње дане. Немилостива, крвничка рука задаје му самртне ударе.

Ave, Montenegro, morituri te salutant!

ПОДЛИСТАК

ЉУДИ И СТРАСТИ

— трагедија у пет чинова —

Написао Љермонтов

Превео Бл. В. Беговић

(5)

Чим је умрла моја свекрва и оставила мени новце 30.000 рубаља, и сребра, и злата... а данас све наше руско богатство, све злато прадједова не иде на корист правовјерних, већ невјерних тих Француза... (Бутање) Чим погледам, видиш данашњи свијет... одмах задрхтиш... двијевојке иду с мушкарцима, у једној соби сједи, говоре што би се мени тешко чинило старица да изговорим... Ах, прије како је то било? сједјели смо и сједјели, па се разилазали сваки на своју страну учтиво и скромно. Ех, вијек је то био, вијек кажем вам!.. Ах, како си се промијенио руски народ!.. Ах!.. (Гаеда назад на галерију.) Ево већ и Јурица иде...

5. појава.

Јурије хладно и тихо се приближује не гледећи на старицу; за тим Дарја,

Јурије: (блијед, измучен, с незадовољством не гледећи на Маргу Иванову) Да би сте ме нешто извољели питати?

Марта: — Да, драги пријатељу! Ја сам одавно жаљела говорити с тобом... али на жалост та ми се прилика ријетко указала,

Успјех беранског кајмакама

— нарочити извјештај —

Беране, 26. октобра.

И још један доказ како се иде на руку властима у отоманској империји, само да могу жешће мучити и злостављати јадни српски народ.

Нур-бег, берански кајмак, пошто је толико пакости учинио нашој једној браћи у беранској нахији, да се већ није могло сносити, поднио је оставку великом везиру.

Подносећи оставку, навео је, да напушта дужност у беранској нахији једино ради тога, што му се ускрађује право, да може и даље злостављати нашу браћу, наводећи још и то: „Док су год овамошњи становници у додиру са становницима у црногорској граници, којима су браћа, наша, отоманска империја, не може имати мира, нити ће га имати“.

Велики везир, повјеровавши све кајмакаму, остави га и даље у беранској нахији, давши му неограничену власт да „коље, жари и пали“. Сада се развила агитација нашем кајмакаму, јер је добио почета, да може и даље и теже злостављати и мучити наш јадни народ и извршити своје варварске намјере над дјететом у колијевици, као над осамдесетогодишњим старцем.

Према овоме можете судити како се наш народ пати и шта нас све чека.

Српство

Шпијони у Босни. По Босни и Херцеговини размишљали су се силни шпијони, који иду од мјеста до мјеста и под разним изговорима ступају у додир са грађанима, те их изазивају. Хтјели би да и на тај начин изазову Србе како би их последице могли да оптужеју и затварају.

„Шумадија“ у Прагу. Српско академско друштво „Шумадија“ у Прагу држало је скупштину, на којој је изабрана ова управа: Никола Шкеробић, cand. phil., председник; Теодор Новаковић, cand. iur., подпредседник; Ђуро Остојић, stud. med., I тајник; Обрад Кнежевић, cand. iur., II тајник; Душан Грубишић, stud. med., благајник; Љубомир Јанковић, stud. ing. mech., књижевник; Лазар Поповић, stud. ing.; Тино Патњера, stud. med. одборници; ревизиони одбор: Никола Мрвони, cand. med.; Јаков Зарубица, cand. med.; Михајло Дракулић, cand. ing.

Словенство

„Славенски дом“ у Сарајеву. Писму нам из Сарајева: Послије анексије Босне и Херцеговине није сама аграрна банка наметнута да спасава босанско робље. Не долазе само небројени њемачки туристи, публицисте и новинари да студирају живот и обичаје босанског живља и да своју далеку додату убијају фитографирајући хоће на мунарама... Ситни бакал осјећа потребу да научи нешто туђега језика крај тих изврских муштерија стамболових лула, босанских чипака и музејских кременуша. И док њемачка најезда својим безобзирним и одмјереним корацима ступа овамо и покушава на слабу заинтересованост и наивну страну наших људи, дотле мађарско друштво

Јурије: (хладно) Мене је саломе жао...
Марта: — Ти си све с оцем и стрицем, а к мени нигда и не долазиш... Значи ја сам постарила, па оглуњела, шта ли? Варам ли, а?

Јурије: Од како сам се родио, ја сам мало био с оцем, што ми имаш пребитити ту... у крајњем случају ја тако мислим... што ми заповиједите с њим по мом одласку да разговарам.
Марта: — Ко тебе то забрањује... по, опет ја бих ти нешто хтјела рећи, и питати те зашто год. Боље онако, што важио...
Јурије: Ја ћу с пажњом слушати (Дарја) Иди на поље!...

Марта: Зашто... она може слушати...
Јурије: Мени се никако не допадају такви свједоци... молим вас реците јој не одлази... (Марта Ивановна даје знак да одлази.)
Марта: Знаш ли ти, да је твој отац мене насамарио таким погрдама и клеветима, да се то не може тријети... и ми смо се посрамотили, и он полази због тога сјутра...
Јурије: Знаш, али што се то мени тиче... Ја ћу с њим ићи, кад је тако...
Марта: — Ти... с њим... идиш... та си луд... Ја ти не дам... не пуштајем...
Јурије: Ви ме нећете пуштити? Ви? Али што ћете ви ту? Ви међу оцем и сином? Боже мој, зар сам ја онај размажени дјечко, који равнодушно гледам на ваше поступке? Пап зар не апате, да је међу оцем и сином

бесплатно отвара вечерње чешајеве за мађарски језик. Уз књиге дијели се „неотесаним“ Босанцима и бесплатна обука о витешким страницама витешке повилејсти витешких Мађара, који дубинама своје душе осјећају за ове своје људе, свјј крај... Агилни Чеси показаше и овдје, да не заборављају највећих и најважнијих народних потреба. Сарајевска „Чешка бесједа“ изаслала је на сва овданива хрватска и славенска друштва прогласе, у којима позива славенску браћу на заједнички отпор против навале туђих елемената. „Нијемци ће да зидвају „Њемачки дом“, а ми Славени треба да на устук томе подигнемо „Славенски дом“. Па, ако смо слаби ми овдје, имамо изабра велику браћу... Сви сјеврани Чеси даће и мисли и новаца, а симпатије ћемо наћи у прекојавској браћи“. Одзива је било у свим друштвима. Након неколико конференција закључено је, да се заједнички поради око јединства славенске мисли у Босни. Подигну ли Нијемци овдје у Сарајеву стално њемачко позориште, тада ће се подићи и стално славенско. Viribus unitis... гесло је агилних поборника славенске мисли у Босни.

Матавуљеве приче на чешком. Лијено уређивана чешка библиотека „Světová Knižovna“, која је издала раније „Балканску Царину“ на чешком, сада је издала пријевод Матавуљевих „Биоградских приповиједака“.

„Хрватска“ престала. Главни гласило хрватске странке права „Хрватска“ престала је излазити због слабог одзива прегилатника.

Поглед по свијету

Расцјеп независне странке

Одавно се опајало, да у независној угарској странци не влада једнодушност, јер је врло често долазило до негодовања према Франји Кошуту. Сада је дошло до коначног расцјепца ушледе кризе, која у велико влада у Угарској. Негодовање противу Кошута толико је нарастало, да су посланици ове странке сазвали скупштину и на њој је Ходо држао говор, у коме је захтијевао: да се угарска самостална банка оснује 1. јануара 1911. године, самостално угарско царинство да се уведе до 1. јануара 1917. године, да се влада преда чисто независној странци и да се отклони свака заједница са шездесетосмашима. Томе захтјеву, који је био бурно прихваћен од стране великог броја посланика, противио се Кошут, пристајући само да се тражи оснивање самосталне угарске банке, али без одређеног термина. Од приједлога стављена су на гласање и Ходо је са својим приједлом добио 122 гласа, док је Кошут добио само 72. Маљућен овим, Кошут се са својима удало из дворане и одлучио се, да оснује нову странку под називом четрдесетосмашка умјерена Кошутова странка. Овај расцјеп изазвао је оставку цијелог председништва Сабора.

Бол једне мајке

Ођаћена и до гроба неугђешна мати валангоа Миливоја Лазаревића, кога је патриотски нагон за вријеме анексије Босне и Херцеговине довео у Црну Гору, да

само један Бог... и ви сте се толико ослободила, да можете тако говорити...
Марта: — Тако? Зар су то плодови онога васпитања? Зар су то пошљедице мога труда и рада уложеног око тебе?? Ето данашња благодарност? Ни што сам ја доживјела доброга од тебе до сада? па од кога другог? Не, не, ја сам будала, ја не знам ништа!.. Како си болна — он ти је гори, е, е, тако је то!.. Тако, Јурије, јели?.. Нева, нева! Јурије ће мјесто благодарности, да мене остави: да ми то буде излета за сав мој труд... Ах Боже меј!.. Зар су така данашњи људи... не, не, нико мени не може замаглити очи њежном руком!.. Не, не, то не може бити.
Јурије: А ваша Дарја?..
Марта: И ти се још смијаш неблагодарничке! Откуд ти знаш?..
Јурије: (на страну) Ево гла савјести! Ја сам је само задио, а она је све то лијепно погодила...
Марта — Говори, зликовче, де! Зар те нијесам ја васпитала и нахранила, зар се нијесам о теби бринула? Зар нијесам... зар ми није све то било узалудно?..
Јурије: Много ме је muka и несапина стао ваш труд, за моје образовање... Ви сте хтјели укорити ме у мене мржњу к оцу моје, ви сте загорчили, управо — отровали његов живот... ви... по, доста: ви сама знате ваше поступке и оправдајте себе!..

јој се стави на расположење у одбрану угрожених српских интереса и овдје, на жалост, нашао смрт, пустила је својом њежном материнском срцу на вољу. Оросила је његов још непобусани гроб топлим сузама и у „Биоградским Новинама“ га жалосно оплакала. Бол ове мајке заслужује и нашу пажњу, те га, из обзира према њој, а из нијетности према покојнику, и ми преносимо. Он гласи:

„Мој покојни син Миливоје Лазаревић, учитељ, пријешао је прошле зиме из Бијеља у слободну српску земљу Црну Гору са жељом, да као честит Србин са осталим браћом стане на браник угрожених српских интереса. У Црној Гори су га браћа у пуноме смислу братски дочекала. Тамо су га поставили за учитеља на Даниловом Граду. Али од назеба, кога је добио стражарећи по грудима тужне Херцеговине, мој једини наде у постелу, са које се и не диже. Умро је на Цетињу. Умро је далеко од своје мајке, на рукама честите и искрене браће Црногорца, који су га боље него свога чували и његовали. Хвала им! Ожалостићу сам да мене непакадним губитком, отишла сам на Цетиње како би бар гроб свога јединца видела. На Цетињу су ме дочекали како само прави Срби знају дочекати. Дирнути тим срдчним и искреним братским дочеком ја сматра за своју свету дужност, да овим изјавим своју вјечну захвалност браћи Црногорцима и сестрама Црногорцима, који су се својски заузимали, да мога јединца Миливоја од смрти отргну и који су и њега и мене срдчно и искрено дочекали. Хвала им! Веома ми је жао, што могу само нека имена тих честитих људи и жена овдје поменути. Вјечиту захвалност дугујем:

Нека прима моју најсрдчнију захвалност г. г. бригадар Митар Мартиновић, прото Крсто Матановић, Секула Дрљевић, министар просвјете; г. г. Марица, супруга Илије Пламенца, министра војног у пензији; Задатана, Андрица Јовићевића, Стана Маша Поповића и госпођа д-р Стеве Огњеновића. Хвала уредништвима цетињских листова, нарочито „Цетињском Вјеснику“, на лијепим пријатним чланцима приликом смрти мога поч. сина. Хвала свима. Хвала свом честитом народу јуначке Црне Горе!“

Јадна мајко, кад нам ти пружаш твоју благодарност на лијепим ријечима, су чиме ћемо ти се ми захвалити што на олтар отаџбини принесеш сина јединца свога, узданицу своју?..

Не захваљуј се! Наше је да ти захваљујемо!

ПРИВРЕДА

Вађење и чување зелени за зиму. — Кухинска зелен под којим се именовано у ужем смислу подразумева: мрква (шаргарепа) целер, папуканат, першун, и др. ренасто биље оставља се у земљи дуже времена да дозријева. Ова се зелен вади из земље пред зиму обично почетком новембра. Вади се ашовом и то само по сувом времену. При вађењу нарочито пажњу обратити ваља, да се зелен не повриједи ашовом — не рани, јер таква зелен брзо се квари и трули. Зато насјечену — рањену — зелен при трапљењу одвојити ваља од здраве и одмах је тропшити, иначе ће ова и здраву да уквари.

Марта: — Тако, занета ти мене остављаш а? И још због оца? Твога оца! ха! ха! ха! Злочина онога, непријатеља и душмана мога, којег ја тако мрзим, и који ће за мене испаштати... За њега неблагодарничке!.. јеси чуо, а?.. За њега, да, испаштати...
Јурије: — Сад вам ја нијесам ни зашто обвезан тако... О... те су ријечи платиле за све... за све... опростите...
Марта: — (порожана сједи ћутке на наслањачи и ужасно забуњена) Јест... Он све зна!.. (Завјеса пада)

4. Чин.

1. појава.

Марта Ивановна и Дарја, прва је на великом фотељу у својој соби.

Марта: Дај ваље, Дашка, оне кофманске: јеси разумјела?

Дарја: Одмах, одмах, мамине; што је вама, ви сте некако промијењени?..

Марта: Мене је Јурије напустио, оставио ме саму... мене добротворку, која сам га васпитала...
Дарја: (притворно) У свему је воља Бојка, мамине. Тако је то теби при рођењу насјенио горе вам је тријети у старости; већ сам и ја, госпођо, платила данас за вада, чак су ми и очи првене од плача и мучне.

Марта: Он ме напустио, оставља као подлу пошљедњу сиромашницу на сокаку... Занета су га том отац и српци научили...

По себи се разуме да морамо при вађену зелен добро очистити. Извађена зелена не смеје се дуго оставити на отвореном месту, већ је скловити у трап или покрити лишћем да је сунце и сув вјетар не осуше, иначе почне да вене и да се кваре.

При вађену, обилежити и одбрати зелен за производњу и добијање сјемена, јер дошле то је теже чинити. Ову зелен треба и засебно травити. При избору, разумије се да треба гледати на узимати оне биљке — зелен — које су добро развијене, које су здраве и које није су ни одвећ велике ни мале, већ средње.

Зелен се преко зиме чува обично у траповима или подрумима и у којима су ови сувљи, у толико се и зелен може дуже здрава и свежа да оцува.

За извесне врсте зелени подеснији су промајени подруми а за извесне трапови.

Била зелен у подруму или трапу, због влаге коју зелен из себе испушта, буђави или труне. Ово труљење у подрумима спречава се допекле тиме, ако се подруми провјетравају за вријеме лијепих, сушних дана и ако се при трапљењу и најмање натрпо дно зелени очисти.

Многи бантовани, који се искључиво баве продајом зелени, загријевају подруме овлаш за вријеме мразова и влажних дана.

Зелен је најбоље травити у чист ситан пијесак. — Преко зиме је чешће нагледати и труну од здраве одмах одвајати.

Највише зими шкоди мраз, сувине топлине или сувине влажно вријеме. Промрзнута зелен изгуби сваки укус и првакнију силну, особито ако за јаким мразом наступи топлије вријеме. За то треба да је у трапу односно подруму равномјерна топлина и да на траповима има одушке ради промаје и одвођења сувине влаге.

Како треба да је ђубриште уређено. Вубриште мора бити:

Практично положено (у дворшту, уз стајеки зид, не смеје бити положено да га владајући вјетар дува, нити положено непрекидној суночној припеци итд.); оно мора бити довољно пространо (према врсти и количини стере под стоком); оно мора бити савршено непронетљиво (бетонитано, у камену са цементом залитено) и не могућега што више заштићено од непријетелја доброга стајеког ђубрета: сунчане припеке, кише и јаких вјетрова (засеђено дрвима, с кишним олуњима снабдевано и озидано).

Руна за мокраћу пак мора лежати под сложенем гомили ђубрета; бити довољних размјера (најмање 1 куб. метар на 1 гр. крупне сточе); озго прекривена облицима или патосницама или озидана на свод; савршено непронетљива (у бетону, или у цементу озидана); и снабђена са практичним приком (пумпом) или још боље са шпјеви за отицање.

Вубре из стаје треба поседневно износити и на једном дијелу ђубришта утапати — узавити — док не остане 1-5—2 метра високо. На тај начин редом се прекриве један слој преко шпјелого ђубрета. Често прекање (полијевање) одржава и поправља га, јер оно тако као и иштевина, постаје све боље. Слагање и поспанање ђубрета слојемца са земљом свакад је корисно, докле је мјешање мокраће са сумпорном киселином, калијевим солима или гипсом изузетно само од користи.

Дарја: Извесно, госпођо, они! а, онда ко други осим њих...

Марта: Као бајати да не зна, е љу га ливити свих права на плање: већ су Јурији и новци постали, ма да је неке моје новце био пошпо...

Дарја: Ах Марто Ивановна, код нас постоји једна изрека: када вука не пахриши, он у шуми све огледа...

Марта: Јурије ме због њих оставља: ко ће ми утјешити у мојој старости? (закрива лице плаћом и плаче.)

Дарја: Зашто ви, госпођо, толико сами себе убијате?... Умирите се, мамце. (На страну) Сад ја могу парадити славу подвалу: посвађају је са зетом и укуком, сама љу их завадити и послије, ако се то открије, ја љу свајати све на њих... а огинајући из Јурија Николајевића плање, додега ће мени госпођа дата, дога полица. Но, куда љу е плања? Не могу то дочекати. (Пој М. Нв.) Хоћете ли дећи?... Ви се ваљда лутите, на још на кога? На мене! Ах!...

Марта: О, ја се нијда нијесам на тебе жалити, ти си тако добра; о, Боже мој! а сад не могу...

Дарја: И право Вам рећи, ма колико се ви старали, да га премалите к себи, труд ће Вам бити узалудан, зар га нијесте евађали е оцем — зар га нијесте опадали, зар га нијесте имањем обинали њега Нишолу Михаиловића, кад он остави сина код вас: —

Гајење озимога овса. Ове године гајење ради огледа озимога овса на имању сточарске школе у Краљеви у Србији и у поређењу са гајењем јарог овса „Триумфа“, на подједнакој површини дао је, као што цифре показују, већи жетвени принос по хектару за 18 кгр. у зрну и 957 кгр. у слами, од јарог овса, и тежи је по хектолитру за 0-400 кгр.

Озими овас посијан је 8. октобра пр. (1908) године, на површини 2-43 хектара. Принос би му нема сумње био већи, да се могао раније посијати, али у ово доба посијан, могао се од зиме доста добро укорити. Мразеви му нијесу причинили никакве штете. Спролећа је оплијевљен једном и напредовао је добро, нарочито послје прољетних (позних) мразева. Жетва је извршена 3. јула ове год. Жетвени је принос био:

	укупно	по хектару
зрна:	3510 кгр.	1440 кгр.
сламе:	5919 "	2436 "
пљеве:	1085 "	466 "

Хектолитар зрна тежио је 43-200 кгр. „Триумф“ је посијан 5. марта 1909. г. на површини од 2-46 хектара а на земљишту које је било скоро истих хемиских и физичких особина. И он је једном оплијевљен и за вријеме раста напредовао је добро. Жетва је предузета 6. јула ове године. Жетвени принос био је:

	укупно	по хектару
зрна:	3499 кгр.	1422 кгр.
сламе:	3639 "	1479 "
пљеве:	717 "	291 "

Хектолитар зрна тежио је 42-800 кгр. У прилог гајења озимога овса говори и сама та околиност што је нешто дарежљивији од јарога овса, али се његово гајење нарочито препоручије тиме: што се за гајење јарог овса често нема с прољећа, а због других радова, довољно радних дана и што се често жетва тога (јарог) овса због рђавог времена не може да изврши кад треба.

Подизање виноградарства у Хрватској. Хрватско пољопривредно (господарско) друштво у Загребу и Славенско пољопривредно друштво у Осјеку основали су заједнички виноградарски одбор, коме је главни задатак оснивање винарских задруга у цијелој земљи.

Позориште

Мадам Монгоден, комедија у три чина од Висона, превео А. Мандровић. Редитељ М. Петровић. Наше дилетантско позориште напредује. И ако тај напредак није велики, пак се овако и сви знаци говоре, да се налази на добром путу. Већ сада о нашим дилетантима не можемо да говоримо као о људима, који само имају добру вољу да нам забаву пруже и да се сами забаве, но су нам показали да су у стању, и да нам што ваљано пруже. То је и приказивање ове лијепе француске комедије посвједочило.

„Мадам Монгоден“ приказивана је у опште добро. Приказивање је ишло лијепе, глатко, у складу и одмјерености. Доброћуднога Гастона Монгодена приказивао нам је г. Петровић, онако како већ то он умеје. У овој улози био је потпуно у своме фаху и изазивао је силно допадање. Исто тако је била одлична игра г-ђе Петровићке, која је приказивала Клоренду де Монд Пла.

не, не, напрасно је, не можете зауставити младога господина.

Марта: А зар ме ти нијеси за све то савјетовала, зар нијесам све по твојим савјетима поступала? Зашта кад ми не би лукавили, много би глаци ствари шле, и онако хрпаво — хрпаво, Дашка, хрпаво... Ти си љаво, мене наговарала на сваки час за та адека средства, ти... ти си жељела, да посидиш раздор у мојој фамилији.

Дарја: (клицући се) Ви сте власни... ја сам ваш слуга, роб ваш; могу ли вас савјетовати. Кад бисте ви послушали моје глаци ријечи, т. ј. ако је по вољи Вашој милости?... И кака је мени корист од вашег зла... Ето кад год ви плачете, мамце, и ја плачем и по читаве ноћи не заспам, зар је мени лако по читаве ноћи не спавати, госпођо... Не, не! Ми, све слуге, само молимо Господа за Ваш мир, само називо и чувачо молећи се за ваше здравље... (Путање).

Марта: Мој је подожј тежак! И знаш ли бар једно средство, које је остало у мом тешком положају, а које би ми помогло?...

Дарја (мислећи): Средства има много... Тешко да се једно донаше вашој милости...

Марта: Аво, ако, говори све аза сједао.

Дарја: Требало би ти тражити опроштења у Николе Михаиловића и умољавати га, да би он остао, као и Ђура Николајевића, а послје тога учинити се болесном... Тада он ћеће поћи у ту нијемину.

Мадам Монгоден приказивала је г-ђа Катински. И са њеном смо игром задовољни, јер је своју улогу извела лијепе. Лиснеу је приказивала г-ђица Армушевић. Као почетница била је врло добра. Она заслужује нарочито признање. С временом у њој ћемо добити лијепу снагу.

Сликара Роберта Фужерола играо је г. Катински, који је, као и г-ђа мати му, овога вечера био много бољи, него раније. Нарочито је био добар у другом чину, у свом атаљеу.

Бернера нам је приказивао г. Братишевић, о коме смо имали прилике раније нарочито да с похвалом проговоримо.

И остали су такође били добри.

Режија је била добра, а такође и сценарија. Позорица је била с укусом намјештена; нарочито салом у Монгодена. Комад је ишао глатко и лијепе.

За вријеме одмора свирао је тамбурашки збор лијепе и складно, као и увијек.

За жаљење је што одзив није био за похвалу. Публике је било мало; нарочито је било празних мјеста у горњим ложама. Наша интелигенција је бриљирала својом — одсутношћу. Знамо да вријеме није било погодно, знамо и за друге изговоре, али је за сваку осуду да кавански столови буду сви пуни, а у позоришту да је празних мјеста. И сама установа, и дилетанти, па и позив наше интелигенције налаже да не буде овако. Зато и држимо, да у будуће нећемо бити принуђени да овакве пријекоре пишемо.

Из народа

Читуља. Неумитна смрт својим ненаститивим зубима отрже у цвијегу младости, 19-тој години младичког живота, из родитељског загрљаја Стевана И. Беговића, богослова, сина сердара Илије Беговића, кап. у пензији. Покојник је био обдарен свима врлинама које су красиле једног младића. Учио је на Цетињу гимназију и свршио пет разреда, када га је и задесила тешка боља. По свршетку гимназије пријешао је у богословско-учитељску школу, гдје је свршио један разред са врло добрим успјехом уз примјерно владање. И баш онда, када је хтио да потражи сасвим лијека грозној бољи, задеси га смрт — умрије с нога у родном мјесту Загарачу. Приликом смрти и погребна указано је ожаложеној породици велико учешће у тешком губитку. Лака Стева земља, а ожаложеној породици жељимо да што лакше прими овај тешки удар.

Избори на Дан Граду. Општински избори на Дан Граду извршени су 18. пр. м. Од 128 правних бирача, гласало је њих 92, а било је кандидата за општ. одборнике 29, а за замјенике 21, између којих су већином гласова изабрани шљедећи: за општ. одборнике: Петар Мајар поједнички, са 90; Спасо Гвозденовић, трговац, са 63; Шако Шоћ, в. д. управ. пошт.-телеграфске станице са 62; Стеван Парача, трговац, са 60; Јован Стојић, терзија, са 56; и Зењил-бег Аверић, трговац, са 54. гласа, а за замјенике: Симо Марковић, трговац, са 60; Лука Даковић, трговац, са 55; и Перо Дујовић, трговац, са 47. гласова.

Марта: Ех, то неће тако испасти... Они нам пеће више вјеровати... А још к томе — мени треба тражити опроштења у зета? Мени? Зар сам ја безовица? Не, не! (Путање) Да ли нема другог.

Дарја: Нико пасило да га оставите.

Марта: То не! Није могуће: за го ћеш одговорити.

Дарја (бацајући општр поглед): Клевета!

Марта: Клевета? Што је то? Клевета? Како, објасни...

Дарја: То је ствар, која је данас узела маха, којом може, да се доста учини. Она је пошљедње средство за постигнуће циља и ако подло... Да, то је пошљедње средство госпођо. Зпате тако се то ради: „Људе“ заврну на човјека да га оборе — савладају — не могу ли, предузму клевету, — ствар је готова. Ах, колонија су се само тлме користици, госпођо, само да знате.

Марта: Како, како, говори брже!

Дарја: Треба, мислим тако, — посвађати Јурију Николајевића са оцем, тада ће се он у певолу к вама обратити, а ви га привуците к себи ласкањем и милостима... Беап се, кад човјек тоне за славу се хвата. На тако в јесте. Онда, кад млади господин буде у очајању, можете измајати од њега поштену ријеч, а на његову ријеч и подарљиви Јеврејин, може се ослонити — ни кад пеће поћи у ту нијемину?...

Опасно рањен. Неша Јоксимовића, учитеља из Стожера, опасно су Турци, на путу од Врањеша у Стожер (у Колашину). Сумњиво је да ли ће пребољети. Тога истога Неша Јоксимовића Турци су, прије године дана, толико тукли у сјеничком затвору, да су му покварили унутрашње органе слуха.

Српске школе затворене. Све српске школе у беранској нахији власт је затворила. У данашње вријеме, кад нечувени зулуми и нереди хоће да раселе српски народ из Саница, Младотурци немају другог посла, него да затварају српске школе!

Дневне новости

Вратио се. Њ. Кр. В. Књаз Господар био је на Његуше, одакле се прекјуче повратио.

Допутовао. Њих. Краљ. Вис. Престолонашљедник и Књагиња Престолонашљедница допутовали су јуче на Цетиње са Тополице, гдје су неко вријеме пробавили.

Отпутовао. Њ. В. Књаз Мирко отпутовао је ове недјеље на своје имање на Крушевац.

Кад се хоће. У Софији је неко стране позориште хтјело да даје познату швапски будалаштину, која се зове „Весела Удовица“. Чим су власти за то сазнале, забранили су ову представу наводећи да је то заповијест од Двора. Тако у Бугарској, гдје је, као што је врло добро познато, слобода штампе и збора толико велика, да се карикатуре самог краља Фердинанда слободно по Бугарској растурају и гдје се, буз забране, о краљу Фердинанду пише и говори све што се хоће. Као и неки биоградски листови, износимо и ми ово тек да се зна.

Затворен у Сплету. Ових дана враћали су се брзим паробродом из Америке за Црну Гору неколико наших људи. У путу између Шибеника и Сплета један од оних Загораца што продају штапове и разне ствари понуди једноме од наших што да купи. Он му одби, нашта га Загорац онсова, онако већ како они знају. Разумије се нашем човјеку то није годило и стаде да протестује, нашта Загорац потегну штапом. Да не би био и изгрђен и истучен, нападути дограби једну боцу и њоме по сред главе удари нападача тако, да га је свега крв облила. На то прискочише и остали Црногорци, али на долазак капетана брода сви се умирише. Када је брод пристао у Сплету, Црногорца су зауставили

Марта: Зашта, зашта! Но, како ћемо их посвађати?... Гдје су та средства!

Дарја: Ја сам већ рекла, госпођо клевета.

Марта: Добро; али како то?

Дарја: Треба Николе Михаиловића надути до зуба: Њему причати једно, а Јурији друго, и тако ће бити ствар готова крају: другог средства нећеш никад наћи...

Марта: Ја ту ствар теби препоручујем, Дашка, и чувај се ако га исквариш...

Дарја (мислећи): Ево што се мени чини, Марта Ивановна: Ми ће мо их зашта посвађати, по Јурије поред свега тога ће вас одбацити.

Марта: Како?... Зашто! Изгледа да је тај начин врло слаб...

Дарја (на страну): Сад наступи одсудни час. (Пој) Другог средства нема.

Марта: Мени треба Јурију за руку... Ја без њега не могу да живим.

Дарја: Зашта, то вам се само чини...

Марта: И ти си зр против мене?

Дарја: То не, пакла, госпођо, већ ја велим, како нам није чело за руком, да надмудримо Вољине... а и ако испане, какве вам користе?! Млади господин вас плгда више неће утјешити... Већ је свршено то... Само што ће вас вортати, е тек то ће бити још већи јади...

(Наставиће се)

од пута и затворили. Нападачу није ништа. Значи, да свако, ко кроз Аустрију путује, треба да држи скрштене руке, па да трпи што га снађе, ако неће да прође као овај наш путник. Шта би рекли познати листови да се ово десило у Црној Гори?

Пакост и злурадост. И биоградски „Дневни Лист“ је један од оних наших пријатеља, који нашој земљи и нашем народу више добра мисле но и ми сами. Ту његову братску наклоност ми смо до сада имали у безброј прилика да видимо, јер никада ни једну добру ријеч не забиљежи о Црној Гори, него само оно што јој руше углед. Па и те вијести да су тачне и стварне, па да му и просто буде. Него зна да измишља, да испреда сатански и да лажује што о нашој земљи може рђаво да пише и да јој пакости. И догађај са барским пристаништем он је на свој начин искористио. И поред јасног и изричног демантија са Цетиња, да скорашња олуја није велике штете нанијела пристаништу, нарочито да није омела редовни саобраћај, он ипак излази са тврдњом како је барско пристаниште уништено! Као што смо и раније нагласили, то и сада тврдимо, да је скорашња бура одиста нанијела квара пристаништу у Бару, али та штета није ни из близа онаква како је „Дневни Лист“ представља; најмање да је утицала на редован саобраћај. Буре није било само у Бару, него у цијелом приморју, па чак и у Француској. Како је познато да они у „Дневном Листу“ знају француски, за дивно је чудо како ни ријечи не рекоше о бури у Француској? У француским покрајинама Важде, Бретани и Нормандији, а нарочито у француском приморју бјеснила је силна бура. У Вандеји је море препловило читаву област и бјесни валови су срушили четрнаест мостова. У Сен Малу је вода поплавила све улице, па је улазила и у куће. И приморска бања Гранкам у Нормандији, која служи Парижанима за проводњу, силне је штете претрпјела од буре. На мору је бура уништила тридесет и два бродића рибарских, а све луке су страховито оштећене. У Шербурју и Булоњу бура је проузроковала велике штете. Тако исто и у Тулону, гдје је бура уништила цијелу жељезничку пругу дуж мора, а у самој вароши је порушила многе куће. Да, то је у Француској, а она „Дневном Листу“ није толико мила, па и не води рачуна о њој, јер му је Црна Гора братска земља. Нека му је кат-алал такво братство и братска пажња!

Аустријске припреме. Из Билећа нам јављају: Овдје су назад неколико дана била два виша официра њемачка, један генерал и један пуковник. Ишли су по свима утврђењима и разгледали их. — Тридесет и двије војничке бараке дању и ноћу се граде. — Кроз који дан стићи ће 4 баталиона војске. — Укрцавање топовске муниције по свима утврђењима непрестано још траје. — Кроз Херцеговину и Босну осјећа се неко грозничаво стање и нека ужурбаност. Из дубине Аустрије јуре жељезничке машине и избацају на границу Србије и Црне Горе небројене трупе. Шта је ово што се Шваба жури? Као да није начисто са анексијом!

„Граничари“. У недјељу се даје у Зетском Дому позоришни комад „Граничари“. То је лијеп комад из народног живота са пјевањем. Протрале недјеље су га давали и дилетанти у Спљету, те се том приликом чуло ово јавно мишљење: „И

ако су „Граничари“ стар комад, публика радо се одазива и гледа, јер је то један наш успјели народни комад, а тим више што наши дилетанти не жале ни труда ни трошка, приказују добро, особито народне комаде. Ова представа је ужитак за свакога, јер има здравих шала и тужних момената, а осим тога и пјевања.“ И кад су њиме задовољни у Спљету, гдје обилују сваковрсним забавама, држимо да ће и наша публика поклонити пажње овој представи.

Браћа се рукују мила. Биоградска „Штампа“, за коју орган сарријих радикала „Самоуправа“ једнако тврди да је играла шпијонску улогу и да је аустријски најамнички лист, да би потврдила неке своје испаве противу наше земље позива се на „Sarajevoer Tagblatt“. Кад се зна да је „Sarajevoer Tagblatt“ плаћен од Беча, онда је потпуно разумљиво што „Штампа“ никог другог не нађе за свједока, него баш тај лист. „Куд ће куга, но у свој род!“

„Слике из Црне Горе“. У подлиску „Nouvelles Fr. Presse“ штампане су успомене једне даме из Аустрије, која износи разне лијепе ствари о животу, приликама и обичајима у Црној Гори, а са великим познавањем наше земље.

Ох, зар Турцима! Један наш пензионисани официр се неколицином њих побјегао је у Турску да би избјегао законске пошљедице због учешћа у познатој афери у Васојевићима. Поводом тога биоградска „Српска Застава“, орган националне странке, под горњим насловом доноси: „Турски листови јављају, да је један црногорски официр, са неколико својих другова, напустио своју отаџбину и пријешао у Турску, и да је намјеран ступити у турску војску. Зар и то, српски јаде наш!

Али, шта да говоримо и осуђујемо ми? Чујмо старога сардара, Радоња Орловића, како је он из прогонства незаслуженог предусртно дјецу своју рођену, кад му дјаци, као и овај официр и његови другови, бјеху кренули Турцима.

- „Ох, зар Турцима?“
- „Безбожницима, мрским вушима“
- „Гушитељима српске светиње“
- „Слободе свете, цркве Христове;“
- „Упропастиоцима царства нашега“
- „Храниоцима рана дубоких.“
- „Одлази даље, срамна невијеро!“
- „Даље подсмјеху моје старости!“
- „Од кад сте оно ногом несрећном“
- „У Турке пошли, издајници сте“
- „И проклетници крети од онда!“

Најбоље средство за гријање

У 81. броју „Цетињског Вјесника“ саопштио сам о усавршеном гријању и вентилацији људских станова посредством пећи, које у велико задржавају топлоту. Сад пак налазим за потребно рећи подробије о гријању у опште. Као што је познато, свака осјетна промјена температуре од топлоте кладноћи и обратно веома штетно утиче на здравље човјеково. Код нас у Црној Гори сви готово људски станови загријевају се гвозденим пећима, које се брзо грију и охладе, те није могуће у соби одржати једнаку температуру. Тако исто није могуће одржати топлоту у соби ноћу за вријеме спавања услед чега је потребно покривати се ноћу дебелим хаљинама, што је веома шкољиво за здравље. Ако човјек, наложивши добро пећ и осјећајући јаку топлоту, леже открити, што се обично дешава с дјецом, ту је назеб неминован. Ја тврдим, да се сушница при таквим условима укорјенила у Књежевину, а један од главних узрока томе је су гвоздене пећи, а реуматизам, грозница и инфлуенца још јаче се шире у становима опет из истог узрока. Због тога што зими нема вентилације, потребно је отворати прозоре, чим се производи промаја као главни преседан кназебу. Ја мислим, да ће господара, која су позвана бринути се о народном здрављу, обратити пажњу на ово питање, тијем

прије, што правилно гријање и вентилација топлим ваздухом болница, школа, казарма и др. оличава собом давно учињено питање.

Најбољим средством за гријање и вентилацију мора се признати устројство пећи, које задржавају топлоту по изуму изванредног професора института, грађанских инжењера цара Николе I у Петрограду г. Павловског. Са задовољством могу саопштити сва позивања по томе питању као специјалиста по устројству гријања и као инжењер при Министарству Финансија и Грађевина по службеној дужности и желио бих и ако малу корист тијем учинити Књежевину.

У почетку овог мјесеца двије такве пећи биће уређене у Зетском Дому: једна у читавници за 2 собе (605 кубних мет.) и друга у соби за позориште (250 куб. метара.)
Инжењер Алферов

Народно здравље

Коме се збоје и смрде ноге, Знојевне (потне) и смрдљиве ноге су врло честа појава. Јети — нарочито у кожној обући, која ногу са свих страна обухвата и стезе. Ко хоће да их се опорети или бар да венољу ублажи, нека их свако вече пере у хладној води од преко 20° Ц. и то сапуном, који се добро пјени. Да сапуно што боље дјејствује, употребљава се нарочита четка као она за поште. Води се додаје т. з. перманганат калијев (Kalium permanganicum) из апотеке — на овај начин. Купи се у апотеци 10 гр. тог перманганата и раствори се у обичној чаши воде од 200 гр. Од тог раствора сипа се у воду за ноге толико, да постане слабо вишњикаве боје. — Послије баве ноге се добро сабришу и сапуном, па се онда помажу вазелином (или лојем) — нарочито око прстију. Мјесто да се ноге вазелином или лојем мажу, поспирају их гдје који брашно или перипча и пишецом. — Зној ногу губи се и кад сега (послије купања) трљамо ракијом — нарочито лозовом, или кад брашном напраном чаране (обожје).

Опасност од грома. — Опасност, да ће ко од грома погинути, није велика. Највећа је у мјесечу јулу (св. Илија, громовник). Најчешће је грмљавице пазебу 3—9 сахата послје подне — обично између 3—4 сахата — а најмање између 3—9 из јутра. Мања је опасност у кући, него у пољу; мања у вароши, него у селу (као: 1:8). У букву највеће удара гром. Док у буљу удару 1 пут, догађа се ударити у четваре (у оште) 6 пута, у лиснато дрвце 12 пута, а у храст 34 пута.

Умирање у Србији за последњих 40 година. — На 100.000 становника било је у Србији узрлик:

Год. 1866—1870	2871
„ 1871—1875	3295
„ 1876—1880	3561 (рат)
„ 1881—1885	2461
„ 1886—1890	2594
„ 1891—1895	2894
„ 1896—1900	2481
„ 1901—1905	2245

Свијетлост и топлота. — Свијетлост, која у пети мањ трај и топлоту, може бити тога ради бити неопходна да и здрављу и живљењу. У томе, колико уз свјетлост и топлоту производе, односе се разни начини осјетљива различно.

Да производе свијетлост у јачини од 1000 свијећа изводе:

електрична свијетлица	2150	топличких јединица
гасна свијетлица	7695	„
апетилев	8400	„
петролеум	36000	„

Књижевност

Књижевна Задруга. Изшло је XVIII коло књига Српске Књижевне Задруге, у коме су ова дјела:

Пјесме Војислава Ј Илића II подовина (краће пригодне пјесме и сви већи свијетови)

Пауци, роман из живота у Приморју, од Ива Ђипика.

Драматски сисци Јов. Ст. Појовића, књига III с предговором др. Јов. Скерлића.

Милићевина књига, 7 радова Милићевних, са животописом и прегледом рада његова од др. Тих. Р. Ђорђевића и Јер. Живановића.

Ловчеви записи, од Ив. С. Тургењева, у пријеводу др. Јов. Максимовића, II поповина.

Нова Италија, од Н. Орсија, у пријеводу Миодрага Ристића, с ликовима људи, знаменитих за уједињење Италије и с 2 историјским картама.

Коло износи 94 штампана табака, поповез је у трајноме платну.

Књиге се растурају преко повјереника оним редом, којим су стигли узлози. Добротвори ван Биограда добиће књиге преко мјесних повјереника.

„Бока“. Изашао је из штампе велики илустровани календар за 1910. г. „Бока“, коме је ово друга година од како излази. Уређује га Дионисије Миковић. Поред календарског дијела налази се и забавни дио са сликама. Ту су пјесме, приповјетке и поучне ствари, од којих вриједи да поменемо пјесму уредничкову у спомен Пе-

тру II Петровић — Пјесму и Никан од Ровина из свијева Радомира Кривокашића. Слике су ове: Стеван Немања, † Петар II Петровић — Његов, Освећење нове катедрале цркве Св. Николе у Котору, Митрофан Бан, митрополит Црне Горе, Иконостас нове катедрале цркве у Котору, патријарх Л. Богдановић, Иво Радинири, бискупски провизор, Матеј I. . . рић, Бошко Југовић, прото Јован Бућин, оптужени Срби у Загребу — двије слике, манастир Жича у Србији, † Јован Л. Влаховић, потпуковник, Петроград, Доброта, Пјевачко и тамбурашко друштво „Бранко“ у Подгорици, Стојив, д-р Вацлав гроф од Коуниц са сунругом, палата у Брну, коју је чешким студентима даровао д-р Вацлав гроф од Коуниц. Цијена календара је 1 круна и може се добити у књижари А. Рајнвајна и коми.

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

Открића о Њујорку. Бивши управитељ њујоршке полиције Бингем написао је књижицу, у којој износи, како се власти у Њујорку дају подмитити. Он тврди, да је годишње на пет милиона круна намијењено у сврху подмићивања власти. У Њујорку, веде, подмићивања државна, која су нарочито узела под закуп правосудје. Тако правосудје је безбројно пута доносило пресуду на неправедан начин. Има варошких посланика, који су и јавно признали да су пријетели људежима и разбојницима. Ако такав један преко писамцета само јави судији да зајмури оком, кад суди, судија ће то учинити, и људеж је тада ослобођен. Бингем изјављује, да поткупљивање власти у Њујорку траје већ четрдесет година, и требаће десет година, да се то искорјени. Тако је даље открио, да има адвоката за кесароше, даље адвоката за карташнице и онс, који раде преко закона о пићу. Међу полицијом има поткупљених полицаја до двије хиљаде на броју. На крају олаје Бингем, како су многи покушавали да и њега подмите, и да је на то пристао, он би данас био прекомјерно богат човјек. Једном су му понудили 50 хиљада круна, да не затвори карташницу. Затим су му опет нудили 12 хиљада и 500 круна мјесечно, само да би се хтио јавно руковати са једним кавецијом. Тим се рукавањем хтјело показати како кавеција ужива велико повјерење.

Колико су Французи богати? Француско народно богатство чинило је прије 75 година на 45 милијарди, а данас на 230 милијарди. Број врло богатих људи у Француској није тако велики. Једва 5 хиљада људи имају више од 100 хиљада франака годишњег прихода. Међу овима хиљада и 450 имају преко 100 хиљада франака годишње. А сад омет међу овима 350 људи имају годишње 500 хиљада франака. Од ових 350 сто двадесторица имају преко 1 милион франака годишњег прихода. Преко три милиона па и више прихода имају свега педесет људи. Десеторици од ових педесет проценује се имање на преко 5 милиона франака. Француска је земља средње имовних сталеза, но зато има у њој људи, пред чијим се богатством сасвим губи богатство некадашњих краљева. Ниједан од краљева није имао већи приход од четири милиона франака годишње, поред свега тога што је у оно вријеме повац имао веће вриједности по данас. Краљице су тада имале 40 хиљада франака за трошак око разних прилика, међутим ова свота тешко да би задовољила коју од париских артистичкиња. Филип Лепи, Лауис XI, Карло VII, Франц I, Хенрик II, имали су годишње прихода по данашњем новцу на 1—2 милиона франака. Зна се пак, да је недавно било у Паризу банкар, који је годишње толико имао само на трошак. Државни чиновници мање плате имају по они, који врше главне послове по фабрикама, трговинама, базарима. У Француској има хиљаду чиновника, којима је плата на преко 15 хиљада франака; обратно томе има у Паризу 250 намјештеника у трговинама, којима је плата на 20 хиљада франака, па и више. Три пословође у радњи „Bon Marche“ имају прихода на 600 хиљада франака.

Учитель домаћњан. Шведски краљ Фридрих пролазио је кроз једно село. Учителу наје у дио да поздрав краља важним говором. Учитель се брзо досјети, да би са каквим ученим говором само гласио краља и овог озловољено, стога је закључио, да овом отијева неколико својих стихова. И краљу се довадоше и стихови и пјевање тако, да је рекао учитељу: „Хајде још једном!“ Учителу је то јако поласкало и одмах је отијевао још једном. Краљ му тада пружи десет дуката. Учитель се дубоко поклони, те и он рече: „Још једном!“ Краљу се јако допадне та досјетка, те доиста даде учитељу још десет дуката.